

Preek over Mattheus 20,1-16: De economie van het Koninkrijk van God

Voorzang: Psalm 43, 3 en 4

Votum en Groet

Zingen: Psalm 43, 5

Leefregels

Zingen: Opwekking 252 (Heer, doorgrond mijn hart)

Gebed

Zingen: Kinderlied 22

Schriftlezing: Psalm 63 en Mattheus 19,16-30

Zingen: Gezang 482, 1. 2. 3. 6 en 8

Verkondiging van Mattheus 20,1-16

Zingen: Opwekking 249 (Heer wat een voorrecht...)

Dankzegging en voorbeden

Collecte

Zingen: Psalm 56, 4

Zegen

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Op een dag komt een jonge man enthousiast op Jezus af.

Wat moet ik doen om het eeuwige leven te krijgen? vraagt hij.

Jezus antwoordt: *Houd je aan de wet van God.*

Dat doe ik al van jongs af aan, zegt de man.

Eén ding heb je nog niet gedaan, zegt Jezus.

Verkoop alles wat je hebt, kom dan terug en volg Mij.

Dan gaat de man verdrietig weg.

Want, zegt de evangelist, *hij had veel bezittingen.*

Jezus kijkt hem na.

En Hij zegt: *Hoe moeilijk is het voor een rijke om het koninkrijk van de hemel binnen te komen.*

De leerlingen hebben alles gevolgd.

En ze staan perplex.

Ze zijn opgevoed met de gedachte dat rijkdom een zegen van God is.

Zij zien rijkdom als Gods beloning voor goedheid en godsdienstigheid.

Als zelfs een rijke niet in de hemel komt, wat kan dan een arm mens nog hopen?

Daarom hun vraag: *Wie kan er dan nog gered worden?*

Dan komt Petrus met nog een andere vraag.

Een vraag, die leeft in het hart van ons allemaal.

Alleen zijn we vaak te netjes om het hardop uit te spreken.

Misschien willen we het ons zelf niet eens toegeven dat we het ook maar denken.

Nou, daar lijkt Petrus geen probleem mee te hebben.

Onbevangen komt het er uit.

Heer, wij hebben alles opgegeven.

En wij zijn u gevolgd.

Waar mogen wij op rekenen?

Met andere woorden: *wat schuift het?*

Wat levert het ons op dat we U volgen?

Jezus beantwoordt Petrus' vraag met een verhaal.

Het is herfst en tijd om de oogst binnen te halen.

In de vroege ochtend gaat een rijke wijnboer naar de markt.

Dat was toen letterlijk een arbeidsmarkt.

Want daar stonden de arbeiders om zich te verhuren aan ieder die maar wilde.

De wijnboer sluit een contract af met een groepje mannen.

Als je bij mij komt werken, krijgen jullie een denarie, zegt de wijnboer.

Dat is een goed loon voor een hele dag.

En zo beginnen ze aan de druivenpluk.

Om 9 uur ziet de boer: *Er moeten nog mannen bij komen.*

Hij gaat nog eens naar de markt om een stel arbeiders te ronselen.

Dat herhaalt zich om 12 uur en om 3 uur in de namiddag.
Maar aan het eind van de dag heeft hij nog steeds meer werkers nodig.
Dus gaat hij om vijf uur weer naar de markt om een stel in te huren.

Om zes uur, bij zonsondergang, wordt het loon uitbetaald.
Vooraan staan de mensen die er het laatst zijn bijgekomen.
Ze krijgen stuk voor stuk een denarie – loon voor een complete dag.
De mannen van het eerste uur zien dat en ze gaan direct rekenen.
Eén denarie voor één uur – dat wordt voor ons dus twaalf keer zoveel.
Dát is riant.
Maar de groep van drie uur krijgt ook één denarie.
De mannen van het eerste uur rekenen opnieuw.
Eén denarie voor drie uur – dat is voor ons altijd nog vier keer zoveel
Ook niet slecht voor één dag werken.
Maar als ze tenslotte zelf aan de beurt zijn, krijgen ook zij één denarie.
Zoals was afgesproken.

Maar dat schiet hen totaal in het verkeerde keelgat.
Dat is geen manier.
Zij hebben geploeterd en gezwoged en het hardste gewerkt van allemaal.
Ze hebben gezweet toen de zon op het hoogst stond.
En dan het zelfde verdienen als die lui die tegen vijf uur nog eens begonnen?
Dat kan de boer toch niet maken?

En dan de reactie van de boer.
We hadden toch afgesproken dat jullie één denarie zouden verdienen?
En ik mag toch zelf uitmaken wat ik met mijn geld doe?
Zijn jullie kwaad omdat ik zo goed ben voor anderen?

Dit verhaal moet hard aangekomen zijn.
Petrus stelt Jezus een serieuze vraag.
En het antwoord is een verhaal dat op het eerste horen belachelijk lijkt.
Een werkgever die gelijk loon uitbetaalt aan mensen die niet gelijk werk deden.
Dat druist totaal in tegen ons hele systeem van recht en eerlijkheid.
Wie piekert er over een hele dag te werken als je in één uur hetzelfde kunt verdienen?
Stel je voor dat iemand in de W.W. een uitkering krijgt op het niveau van modaal.
Hoe velen zouden dan nog gaan solliciteren?
Wees eerlijk – kunnen we de werkers van het eerste uur niet heel goed begrijpen?
Met zo'n verhaal zet Jezus toch heel ons economisch systeem op z'n kop?

Wat zal Petrus van dit verhaal gevonden hebben?
Hij is één van die harde werkers van het eerste begin.
Toen nog maar weinig mensen wat in Jezus zagen, was hij er al bij.
Maar krijgen laatkomers dezelfde behandeling als de volgelingen van het eerste uur?

Ja, dat wil Jezus Petrus duidelijk maken.
Dat hij niet meer profijt van zijn discipelschap zal trekken dan wie dan ook.
Degene die laat komt is voor de Heer even belangrijk als degene die vroeg komt.
Er is in het Koninkrijk van God geen rangorde in belangrijkheid.
De leiders en de harde werkers hebben net zoveel genade nodig als laatste bekeerling.

Een grote kerk in een Engelse stad had ergens anders in die stad drie zendingsgemeenten opgestart.
Op elke eerste zondag van het jaar kwamen alle leden van de zendingskerken naar de stadskerk voor een gezamenlijke avondmaalsdienst.
Eén van die zendingskerken was gelegen in een achterbuurt.
Onder haar leden bevonden zich mensen met een crimineel verleden.
Voormalige dieven, pooiers, junks.
Tijdens het avondmaal knielden allen naast elkaar voorin de kerk om brood en wijn te ontvangen.
Zo waren ze dat gewoon in die engelse kerk.

Bij zo'n gelegenheid zag een voorganger een ex-dief geknield naast een rechter.
Uitgerekend de rechter die hem voor ettelijke jaren naar de gevangenis had gestuurd.
Intussen was de dief bekeerd en lid van zo'n zendingsgemeente.
Nu lagen de rechter en de dief naast elkaar geknield om het avondmaal te vieren.
Ze leken het niet in de gaten te hebben.

Na de dienst liepen de rechter en de dominee samen op.
De rechter zei: *Zag je wie vanmorgen naast mij geknield lag bij het avondmaal?*
De dominee antwoordde: *Jazeker, maar ik wist niet dat je het gemerkt had.*
Ze liepen een tijdje zwijgend verder.
Toen zei de rechter: *Wat een wonder van genade!*
De dominee knikte instemmend: *Nou en of! Dat zo'n dief tot bekering komt!*
Toen zei de rechter: *Eerlijk gezegd dacht ik meer aan mij zelf!*
Aan je zelf? vroeg de dominee verbaasd. *Dat begrijp ik niet.*
Nou, zei de rechter, *in zekere zin kostte het die dief niet zoveel om zich te bekeren.*
Hij had niets dan een leven vol misdaad achter de rug.
Toen leerde hij Jezus kennen als zijn Redder.
En hij wist dat het alleen maar beter kon worden.
Hij wist hoe hard hij de hulp van Jezus nodig had.
Maar kijk eens naar mij.
Ik heb vanaf mijn jongste jaren geleerd te leven als een fatsoenlijk mens.
Dat ik eerlijk en betrouwbaar moet zijn
Dat ik hoor te bidden en naar de kerk te gaan en avondmaal te vieren.
Ik heb de universiteit doorlopen, mijn graad gehaald, ben rechter geworden.
Ik ben een alom gerespecteerd mens tegen wie anderen opkijken.
Dominee, alleen Gods genade kon mij bewegen te erkennen dat ik een zondaar ben.
Een zondaar op hetzelfde niveau als die dief.
Er was meer genade voor nodig om mij al mijn trots en zelfbedrog te vergeven.
Om toe te geven dat ik in de ogen van God niet beter ben dan die dief die ik naar de gevangenis stuurde.

Ja, en toch blijft het steken – dit verhaal van Jezus.
Het staat zo haaks op de zakenmentaliteit die in onze levens overheerst.
En het blijft moeilijk dat in de kerk en in het kerkelijk leven zomaar los te laten.
Wat is dat voor een regel: *De laatsten zullen de eersten zijn en de eersten de laatsten?*
Hikken we er niet vreselijk tegenaan om te begrijpen wat onverdiende genade is?

Onder de christelijke liederen is *Amazing Grace* een absolute topper.
Nr. 428 van de Opwekkingsbundel.

*Genade, zo oneindig groot,
dat ik die 't niet verdien
het leven vond, want ik was dood
en blind, maar nu kan 'k zien.*

Dat ik, die het niet verdien, het leven vond...
Maar de waarheid is dat we het soms maar ongemakkelijk hebben met *last-minute*-bekeringsen.
We hebben het gevoel dat zulke mensen het beste hebben van twee werelden.
Ze hebben het hun hele leven er van genomen.
En op hun sterfbed gaat de hemelpoort voor hen open.
En ze krijgen dezelfde heerlijkheid als zij die hun hele leven God gediend hebben.
Het lijkt niet eerlijk.

Maar Gods genade is niet gebaseerd op wat eerlijk is, maar op wat helpt.
Nee, het was in zekere zin niet eerlijk.
Dat arbeiders, die maar één uur werkten, net zoveel verdienden als zij, die de hele dag geploeterd hadden.
Maar let eens op wie zij waren.
Zij hadden de hele dag op de markt gestaan.
En niemand had hen uitgekozen om voor hem te werken.
Zij waren de verworpenen.
Niemand had hen nodig.

Niemand kon hen gebruiken.

Nou, ik herinner me dat gevoel nog van de basisschool.
Als er voor één of ander spel twee teams werden gekozen.
En jij bleef over als één van de laatsten.
Want je was niet zo goed in zo'n spel.
En daarom hadden ze jou er liever niet bij.
Dat voelt niet fijn.

Waarom staan jullie hier de hele dag zonder werk? vroeg de wijnboer.
Tsja, niemand wilde ons in dienst nemen.
Het waren de kneusjes, die nog overbleven.

En laten we dan nog eens teruggaan naar het begin van de gelijkenis.
Tegen de eerste arbeiders had de boer gezegd: *Ik betaal jullie een goed dagloon.*
Tegen de volgenden zei hij: *Ik zal jullie betalen wat rechtvaardig is.*
Wat hij de laatsten betaalde die maar één uur werkten was misschien niet rechtvaardig in verhouding tot de tijd die ze hadden gewerkt.
Maar het was wel rechtvaardig met het oog op de hopeloosheid van hun situatie.
Gods genade is niet gebaseerd op wat eerlijk is.
Maar op wat rechtvaardig is en op wat helpt.

Als er al een speciale beloning is voor hen die als eersten zijn uitgekozen om te werken in de wijngaard van de Heer, dan is het simpelweg de voldoening die we krijgen doordat God ons gebruiken wil.
Maar lijken we niet al teveel op de werkers van het eerste uur?
Let er eens op hoe zij over hun werk praten.
Wij hebben moeten werken in de brandende zon!
Het werk is hun zwaar gevallen.
Het is hun tot last geweest.

En is dat niet precies hoe we soms aankijken tegen het werk in de kerk?
Niet als een vreugde.
Niet als een voorrecht.
Maar als een last die we dragen in de hitte van de dag.
Ik denk dat Petrus, toen hij vroeg wat hij ontvangen zou voor zijn werken in het Koninkrijk van de Heer, aan iets anders dacht dan aan innerlijke voldoening.

Je kunt je afvragen: waarom begon de betaling van de arbeiders bij hen die het laatst aan de bak waren gekomen?
Waarom niet eerst hen betaald, die de hele dag door gezwogd hadden?
En dan tenslotte de laatkomers verrassen met iets wat ze nooit hadden verwacht?
Waarom moesten de werkers van het eerste uur er met de neus bovenop staan, dat de werkers van het laatste uur zo royaal beloond werden?
Dan kun je toch op je klompen aanvoelen dat dat niet goed valt?

Merkt u dat dat vragen zijn die voortvloeien uit een competitiegericht denken?
We blijven maar vergelijken.
We blijven maar wedijveren.
En wie het beste is of het meest presteert, die hoort meer te krijgen dan de anderen.
Zo zit ons leven in elkaar.
En zo zit ons denken in elkaar.
De wet van loon naar prestatie zit ons zo in het bloed.

Maar de heer van de wijngaard is daar gewoon verbaasd over.
Het is haast naïef zoals hij vraagt: *Jullie zijn toch niet kwaad omdat ik goed ben?*
Het is alsof hij zeggen wil: *Maar vond je het dan niet fijn om de hele dag in mijn dienst te werken?*
In tegenstelling tot de arbeiders die maar een uur actief konden zijn?
Hij is verbaasd dat de werkers van het eerste uur niet blij zijn met de edelmoedige wijze waarop hij de laatkomers betaalt.
Het is alsof hij zich gewoon niet kan verplaatsen in hun gemopper.

Inderdaad, Gods denken staat haaks op dat van de mensen.
In Gods denken is er gewoon geen plaats voor vergelijken.
God ziet de mensen die bij Hem horen als één grote familie.
Als mensen die er blij om zijn dat Hij evenveel houdt van hen die maar weinig kunnen doen als van hen die tot veel in staat zijn.

Ja, God verwacht van allen die in zijn wijngaard werken evenveel blijdschap.
En evenveel dankbaarheid.
Of ze nu veel of weinig hebben mogen doen.
In een soort van kinderlijke onschuld gaat God ervan uit dat iedereen het alleen al fijn vindt om voor Hem bezig te zijn.
Dat ze daar zo van genieten dat het gewoon niet bij hen opkomt te gaan vergelijken.
Met de verbijstering van een onbegrepen minnaar zegt hij: *Zijn jullie kwaad omdat ik goed ben?*

De verbijstering van de heer van de wijngaard is dezelfde als de verbijstering van de vader in de gelijkenis van de verloren zoon.
Die vader ontvangt de weggelopen zoon met open armen.
Maar de oudste staat er bij te mokken.
Voor de wegloper wordt het gemeste kalf geslacht.
Hij had nog nooit een bokje gekregen.
En de reactie van de vader is: *Kind, jij bent toch altijd bij mij?*
En al wat van mij is, is toch van jou?

Maar de vraag is: was de zoon, die altijd thuis gebleven was wel werkelijk thuis?
Was de zoon, die bij de vader gebleven was, wel echt bij de vader?
Want als hij echt bij de vader was had hij anders naar zijn broer gekeken.
Dan had hij hem niet gezien als een losbol, een klaploper, een verkwister.
Maar dan had hij de verlorenheid van zijn broer gepeild.
Dan had hij het vreselijk gevonden dat zijn broer buiten de warmte van het vaderlijk huis rondzwierf.

En ja, zolang ik God alleen maar zie als de heer die mij te weinig uitbetaalt voor wat ik voor hem doe...
en zolang ik hem alleen maar zie als een vader, die mij zoveel mogelijk uitbuit zonder er iets voor terug te geven...
...zolang kan ik alleen maar jaloers naar mijn medewerkers kijken.
Maar ik moet leren zien met de ogen van Gods liefde.
De liefde die God voor zijn kinderen koestert staat helemaal los van hun gedrag.
Dus ook los van mijn gedrag.

Maar stel je voor dat er wel een relatie was tussen Gods liefde en mijn gedrag.
Dan kon ik de hemelse heerlijkheid wel vergeten.
Maar bij God gaat het niet om een juiste verhouding tussen mijn ijver en zijn beloning.
God gunt ons het voorrecht om Hem in zijn wijngaard te dienen.
Werken voor Hem is een voorrecht.
Werken voor Hem is al beloning op zichzelf.
En ooit – als we bij God thuis komen – zullen we ons hart ophalen aan heel zijn liefde.
Straks – als we bij Hem thuis komen.

De Amerikaanse zendeling Henry Morrison werkte 40 jaar als zendeling in Afrika.
Na die veertig jaar werd Morrison ziek en moest hij terugkeren naar Amerika.
Hij kwam per schip aan in New York.
Op hetzelfde schip waarmee president Roosevelt terug kwam van een safari in Afrika.
Op de kade stond een enorme menigte om Roosevelt te verwelkomen.
Morrison werd stikjaloers.
Hij mopperde: *God, ik heb zoveel jaar keihard gewerkt in dienst van U en van de kerk.*
En er is nog niet één persoon om mij welkom thuis te heten.
Toen zei een zachte stem van binnen tegen hem: *Maar je bent ook nog niet thuis!*

Ons wacht een rijke beloning.
Maar niet in dit leven en niet in deze wereld.
Dat komt als we thuis zijn.
De economie van het Koninkrijk van God is anders dan die van onze wereld.

Want vele laatsten zullen de eersten zijn.

AMEN.

02-10-2005